

RAZVOJ PRIVATNIH KOLEKCIJA/MUZEJA U SRBIJI
OSNOVA ZA MALI / PORODIČNI POSAO I RAZVOJ LOKALNIH EKONOMSKIH RESURSA¹

NARATIVNI IZVEŠTAJ ZA PROJEKAT

Zbirke u privatnom vlasništvu deo su šireg konteksta kolekcionarstva koji se kreće od starih i retkih umetničkih dela, do različitih kolekcija i predmeta za svakodnevnu upotrebu.

Privatne kolekcije predstavljaju ogroman neiskorišćeni fond. To je čitav blok kulture koji jednostavno ne živi. Odnosno, živi na margini neke naše stvarnosti. Te zbirke nisu uključene u život, nepoznate su široj javnosti i i nepristupačne, ljubav čoveka koji ih je napravio nije dovoljna.

Privatne kolekcije kojih ima širom Srbije, posebno u manjim mestima, predstavljaju pravo kulturno, turističko i edukativno blago.

Privatni muzeji/kolekcije, adekvatno predstavljeni, privlače veliku pažnju publike. U tom smislu, baštinska delatnost jeste sastavni deo programa integralnog razvoja nacionalne, regionalne i lokalne kulturne politike i ekonomije.

Ciljevi i zadaci projekta

Projekat je realizovan u skladu sa planiranim osnovnim ciljevima, a to su:

Podrška razvoju privatnog sektora u kulturi; Podrška otvaranju malih porodičnih firmi i novih radnih mesta na kreativan način i time doprinos lokalnom ekonomskom razvoju; Obogaćivanje postojeće kulturne i turističke ponude u Srbiji; Promocija vrednosti privatnih kolekcija kod šire javnosti u funkciji edukativnog, naučnog i privrednog razvoja zajednice; Iniciranje lokalnog kulturnog i privrednog razvoja aktiviranjem novih muzejskih resursa i davanje identiteta određenom mestu; Uvođenje novih muzejskih sadržaja u domaću mrežu muzeja; Razvoj atraktivnog kulturnog života u lokalnim sredinama.

Zadatak projekta je bio da se projektnim aktivnostima značajno unapredi da svi koji imaju nameru da svoje kolekcije stave na uvid javnosti, kao i oni koji su to do sada uradili, dobiju konkretnu izlagačku i organizaciono-finansijsku stručnu pomoć, da postanu na atraktivan i samoodrživ način dostupni javnosti, kao i da ih povežemo sa zainteresovanim privrednim subjektima, pre svega sa turističkim operaterima.

U cilju poljeg prepoznavanja projekta urađen je i poseban logo

¹ Pojam „**privatni muzej**“ ovde podrazumeva privatne zbirke/kolekcije umetničkih ili drugih retkih eksponata koje su postale dostupnim javnosti i tako predstavljaju deo lokalne uslužne ponude

REALIZACIJA PROJEKTA

Elektronska baza podataka

Saradnici na projektu u neposrednom kontaktu putem intervjua sa vlasnicima muzeja/kolekcija popunili su unapred pripremljen upitnik. Prikupljeni su svi referencijalni podaci za 98 muzeja/kolekcija sa teritorije Srbije. Baza podataka koristiće se za dalja istraživanja i biće na zahtev dostupna svima zainteresovanim.

Web portal privatnih muzeja Dizajniran je i postavljen veb portal, koji će i posle isteka projekta bio ažuriran. Na osnovu muzeoloških kriterijuma i objektivnog stanja u kome se nalaze kolekcije izvršena je selekcija 65 muzeja/kolekcija, čiji podaci i vizuelni prilozi su dostupni na posebnoj sajtu - www.muzeji-kolekcije.info

Portal daje referencijalne informacije o projektu i samim muzejima i pružajući bolju i širu vidljivost muzeja i kolekcija, kao i direktne kontakte sa muzejima, omogućavajući komunikaciju i zakazivanje turističkih poseta, pa predstavlja praktičan poslovni alat. Sajt je bilingvalan, srpski – engleski.

Radi lakše i brže komunikacije između tima projekta sa kolekcionarima, kao i samih kolekcionara međusobno postavljena je i Facebook stranica projekta.

<https://www.facebook.com/muzejikolekcije>.

Publikacije

U cilju boljeg upoznavanja sa praktičnim aspektima rešavanja pitanja otvaranja, rada i razvoja privatnih muzeja/kolekcija publikovane su dve stručne knjige. Obe publikacije su besplatno podeljene svim učesnicima u projektu, kao i predstavnicima zainteresovanih lokalnih administracija.

Zbornik radova - *Razvoj privatnih muzeja i kolekcija u Srbiji*. Autori priloga su: Dimitrije Vujadinović, Dejan Medaković, Dragan Bulatović, Hristina Mikić, Branko Kresojević, Branislav Savić, Jelena Jeremić i Danica Radović. (Prilog 1)

Tema privatnog vlasništva u kulturi je danas izuzetno aktuelna i zato većina autora u ovom zborniku na određeni način ukazuje na povezanost kolekcionarstva, odnosno otvaranja privatnih muzeja sa kulturnom politikom, kao i ekonomskim razvojem posebno na lokalnom nivou.

Publikacija donosi i rezultate istraživanja privatnih muzeja/kolekcija u Srbiji koje je urađeno tokom meseca maja i juna 2013. godine. Istraživanjem je obuhvaćeno sedamdeset muzeja i kolekcija.

Zbornik radova - *Razvoj privatnih muzeja/kolekcija, osnova za mali/porodični posao i razvoj lokalnih ekonomskih resursa - Instrukivni vodič*. Autori radova su: Dimitrije Vujadinović, Dragan Bulatović, Branko Kresojević, Branislav Savić, Aleksandar Pedović i Danica Radović. (Prilog 2)

Obe publikacije sa različitih aspekata bave se konkretnim pitanjima izlagačke i ekonomske održivosti privatnih muzeja i kolekcija.

Istraživanje

Istraživanjem privatnih muzeja/kolekcija u Srbiji obuhvaćeno je sedamdeset muzeja i kolekcija i urađeno je tokom meseca maja i juna 2013. godine.

Danas se u Srbiji može naići na izuzetnu raznolikost tema i tipova kolekcija. Kolekcije u Srbiji odlikuje raznovrsnost, kako u pogledu građe i prikupljenih artefakata, tako i u konceptualnom okviru na kojem se temelje. Ništa nije manja raznolikost programskih i organizacionih vizija vlasnika, kada je reč o predstavljanju njihovih kolekcija.

Vreme koje su ovi kolekcionari uložili u izgradnju i sakupljanje postojećih zbirki i kolekcija je u proseku 30 godina, odnosno od 60, kao najduže vreme kontinuiranog prikupljanja zbirke do 10 godina koliko je najkraće vreme koje je kod ispitanika indentifikovano. Bitno je naglasiti da je većina kolekcionara iznela podatak da su, pored njih, uključeni i pojedini ili svi članovi njihovih porodica, na očuvanju i uvećanju zbirke.

Brojnost zbirki je takođe u velikom rasponu i broji od 100 do 15 000 predmeta, mada se u proseku se može naći oko 3000 predmeta, po kolekciji.

U vezi postavki njihovih zbirki/kolekcija, 2/3 ispitanika nema uslove za stalnu postavku svojih kolekcija, već je pokazuju isključivo na zahtev gostiju ili drugih zainteresovanih posetioca.

O mogućim razlozima za izostajanje konkretne pomoći i podrške od strane javnog sektora, ispitanici su navodili kao najčešće nezainteresovanost javnog sektora, zakonske prepreke i administrativne (komplikovane) procedure, potom nerazumevanje od strane javnih ustanova kulture i njihovo doživljavanje privatnih kolekcionara kao konkurenata, ali i zakonsku neusklađenost u odnosu na evropski razvijene države što im stvara dodatne probleme oko očuvanja, održavanja, uvećanja zbirke/kolekcije. (Prilog 3)

Okrugli sto - Trening program i poslovne konsultacije

Okrugli sto na temu - Razvoj privatnih kolekcija/muzeja u Srbiji: osnova za razvoj turističkih resursa i mali/porodični posao kao i Instrukivni seminar za vlasnike muzeja/kolekcija održani su u **Somboru, Sremskim Karlovcima i Beogradu.**

Sombor, 18. oktobar,

Skup u Somboru održan u prostorijama Županije Sombor uz podršku Kancelarije za lokalni ekonomski razvoj Opštine Sombor. Skup je otvorio gospodin Kronić, predstavnik grada Sombora.

Uvodna izlaganja održali su: Dimitrije Vujadinović, koordinator projekta i seminara; prof. dr Dragan Bulatović, Filozofski fakultet u Beogradu; Ilija Komnenović, rukovodilac Matične službe, Muzej Vojvodine; mr Branislav Savić, ekonomista; dr Branko Krasojević, savetnik za turizam; Aleksandar Pedović, dizajner; i Danica Radović, novinar Politike.

Teme radionice bazirane na dvema publikacijama bile su:

Razvoj privatnih muzeja/kolekcija; Kako prirediti privatni muzej/zbirku/kolekciju/sopstvenu starinu-baštinu da budu atraktivni za posetioce; Matična služba Muzeja Vojvodine kao služba stručne

pomoći muzejskim ustanovama u AP Vojvodini; Finansijska samoodrživost privatnih muzeja/kolekcija (biznis plan); Kako učiniti privatni muzej/zbirku turistički atraktivnom; Zašto nam je potreban zaštitni znak – logo; Kako organizovati PR aktivnosti. (Prilog 4)

Prisutnih slušalaca iz Sombora i okoline bilo je 20.

Svi učesnici dobili su besplatno publikacije: *Razvoj privatnih muzeja i kolekcija u Srbiji i Razvoj privatnih muzeja/kolekcija, osnova za mali/porodični posao i razvoj lokalnih ekonomskih resursa - Instrukivni vodič*. Svim prisutnima podeljene su i brošure *Vodič za preduzetnike i Preduzetnički servis* (Nacionalna agencija za regionalni razvoj).

Sremski Karlovci, 26. oktobar

Seminar je održan u Muzeju pčelarstva profesor Jovan Živanović.

Uvodna izlaganja održali su: Dimitrije Vujadinović, koordinator projekta i seminara, prof. dr Dragan Bulatović, Filozofski fakultet u Beogradu; mr Branislav Savić, ekonomista; dr Branko Krasojević, savetnik za turizam; Aleksandar Pedović, dizajner; Danica Radović, novinar Politike.

Teme seminara bile su iste kao i u Somboru.

Prisutnih slušalaca iz Novog Sada i okoline bilo je preko 20.

Posle završetka skupa prisutni su posetili Muzej pčelarstva profesor Jovan Živanović i razgovarali sa vlasnikom muzeja Žarkom Živanovićem. Svi prisutni su zatim posetili Muzej šibica, koji se nalazi u neposrednoj blizini Muzeja pčelarstva, gde su imali priliku da se upoznaju sa planovima vlasnice muzeja Jovane Benišek. Bilo je to nezvanično otvaranje Muzeja šibica.

Svi prisutni na skupu u Sremskim Karlovcima dobili su publikacije kao i u Somboru.

Beograd, 12. novembar

Seminar je održan u Biblioteci grada Beograda (Rimska dvorana).

Uvodna izlaganja održali su: Dimitrije Vujadinović, koordinator projekta i seminara, prof. dr Dragan Bulatović, Filozofski fakultet u Beogradu; mr Branislav Savić, ekonomista; dr Branko Krasojević, savetnik za turizam; Aleksandar Pedović, dizajner; Danica Radović, novinar Politike. Svi prisutni dobili su publikacije kao i u Somboru i Sremskim Karlovcima.

Prisutnih slušalaca iz Beograda i Srbije bilo je 20. Posle završetka skupa jedan broj prisutnih posetilo je Muzej svet oko nas.

Svi prisutni na skupu u Beogradu dobili su prateće publikacije.

Osnovne teme i dileme istaknute na seminarima

Uvodnim izlaganjima predavača i kasnije diskusijama učesnika, kao i predlozima, dominirale su dve teme: Kako osnovati privatni muzej - kriterijumi osnivanja i uslovi samoodrživog poslovanja; i Mogućnosti poslovnog povezivanja sa lokalnim političkim, kulturnim i privrednim subjektima i komercijalnim operaterima npr. turističkim agencijama, i mogućnosti stvaranja turističkih klastera.

Predavači i učesnici seminara pridržavali su se predloženog programa, ali ne u smislu ex katedra, već su sami učesnici i tokom i posle izlaganja uvodničara imali mogućnost da postavljaju pitanja i komentare. Takva "slobodna" forma pokazala se kao veoma uspešna, jer je omogućavala i podsticala aktivno učešće svih prisutnih.

Atmosfera je bila veoma dinamična. U toku i posle izlaganja predavača razvijala se plodna diskusija i komentari koji su se uglavnom odnosili na konkretne dileme, kako opšte praktične, tako često i na lične.

Opšti problemi o kojima je bilo reči, kao i konkretne mogućnosti njihovog prevazilaženja, bili su: nedovoljno šire poznavanje muzeoloških pravila, turističkih kriterijuma, finansijskih mogućnosti, kao i nekorišćenje postojećih prava i mogućnosti saradnje sa lokalnom administracijom i, posebno, sa matičnim službama u javnim muzejima.

Ispostavilo se da delimičnu odgovornost za takvo stanje snose i sami kolekcionari. Većina prisutnih na skupovima, a to se može zaključiti i za većinu drugih kolekcionara, nisu uradili neophodne prateće dokumente na osnovu kojih bi ubedili lokalnu zajednicu, kao i i potencijalne donatore i sponzore, da finansijski ili na drugi način pomognu da kolekcija postane javno dobro! Nisu uradili stručan inventar predmeta u kolekciji, planove izlaganja, poslovne planove kojima bi dokazali finansijsku samoodrživost poslovanja. Privatna sredstva kojima raspolažu ulažu u samu zbirku, dok je potpuno izostalo ulaganje u izlagačke, marketinške i PR troškove.

Izlagači su jasno obrazložili argumente da nisu realna očekivanja kolekcionara da će država ili neki donatori i sponzori, trajno finansirati izlagačke aktivnosti kolekcionara. Primera dobre prakse, finansijske samoodrživosti privatnih muzeja, ima nekoliko u Srbiji i na njih su ukazali izlagači (Srpski muzej hleba, Muzej pčelarstva, Muzej kamena, Muzej kočija).

Posebno treba istaći izuzetno živu diskusiju koja se vodila na temu kulturnog i ekonomskog mesta privatnih muzeja i kolekcija u našem društvu, odnosno nedovoljnog vrednovanja i stimulisanja rada kreativnog potencijala, koji postoji među kolekcionarima.

Učesnici seminara

Većinu učesnika činili su vlasnici privatnih muzeja i kolekcija, predstavnici udruženja kolekcionara i starih zanata, umetnici .

Prisutni učesnici razlikovali su se i prema iskustvu koje imaju u prikupljanju, a pre svega, u izlaganju svojih kolekcija. Neki već imaju potpuno razrađenu izlagačku i finansijsku matricu (Jeremija, Srpski muzej hleba, Muzej igračaka, Muzej pčelarstva profesor Jovan Živanović, Muzej kočija), drugi svoje kolekcije prikazuju u saradnji sa kulturnim centrima i galerijama (Kolekcija Vujić), a nije mali broj onih koji zbirke drže u kućnim prostorijama ili spakovane u sanduke (Muzej narodnih nošnji Srba Krajišnika došlih u Vojvodinu, Muzej narodnih nošnji Šokaca, Umetnička kolekcija od kovanog gvožđa).

Obrazovna i starosna struktura učesnika bila je veoma raznovrsna. Ukupan broj prisutnih bio je preko 60. (Prilog 5)

Prezentacija programa u YUTA- udruženju turističkih agencija

Ova prezentacija održana je 26.11. 2013 u prisustvu predstavnika 8 agencija koje se bave receptivnim turizmom i koje su ispoljile interesovanje da u budućnosti uključe privatne muzeje u program svojih obilazaka Srbije za domaće i strane goste.

Projekat su predstavili: prof. dr Dragan Bulatović, mr Branislav Savić, dr Branko Krasojević i Dimitrije Vujadinović.

Prezentaciji je prisustvovao i Radoslav Stanković, pomoćnik direktora YUTE.

Sa predstavnicima turističkih organizacija i YUTE dogovoreno je da se potpiše protokol o saradnji i napravi plan za zajednički nastavak rada na razvoju privatnih muzeja u Srbiji tokom 2014. godine.

Nastavak projekta

Na osnovu rezultata sprovedene ankete među vlasnicima muzeja i kolekcija, iskustva samih predavača, kao i razgovora sa kolegama, došlo se do zaključka da je projekat potrebno dalje nastaviti.

Pre svega neophodno je čvršće povezivanje privatnih muzeja i kolekcionara i njihova veća i bolja vidljivost u kulturnom životu Srbije. Potrebno je muzeološki obraditi zbirke, izraditi i konkretne programe rada i poslovne planove. Svi članovi tima projekta ponudili su svoje usluge privatnim kolekcionarima i već je dogovoreno da stručni tim poseti nekoliko muzeja i kolekcija i uradi monitoring. Koristiće se i mogućnosti web prezentacije, a sajt će biti permanento ažuriran sa novim podacima.

Upravo u tom kontekstu projekat će biti nastavljen sledećih godina ukoliko se za to obezbede potrebna sredstva, za šta su aktivnosti u toku.

Jedina aktivnost koja će biti urađena, ali iz tehničkih razloga van vremenskog horizonta projekta, je organizovanje pilot ture u neke od muzeja. Ona će u dogovoru sa članicama YUTA biti obavljena krajem januara 2014, a bila predviđena je kao fakultativna i u usvojenom tekstu projektnog predloga.

Monitoring i evaluacija projekta

Monitoring i evaluaciju realizacije projekta uradio je sam tim. Sve aktivnosti su obavljene u skladu sa planiranim ili u još većem obimu, na primer predviđen je jedan instruktivni seminar a održane su tri.

Evaluaciju realizacije projekta uradila je **prof. dr Vesna Marjanović**, muzejski savetnik, Načelnik za proučavanje narodne kulture Etnografskog muzeja u Beogradu. Ona je prisustvovala radu Okruglog stola i Trening programa održanim u Beogradu.

Svoje mišljenje o projektu i njegovoj realizaciji napisala je u formi Recenzije za publikacije.

Zbornik radova *Razvoj privatnih muzeja/kolekcija u Srbiji*, čiji je priređivač *Balkankult* sadrži 96 strana stručnih i naučnih radova nastalih nakon realizacije istoimenog istraživačkog projekta koji je finansijski podržala Švajcarska agencija za saradnju – SDS, odnosno Švajcarska kancelarija za saradnju za Srbiju. Tema koja je objedinila istraživače i autore radova u Zborniku je danas veoma aktuelna na kulturnoj sceni Srbije a bavi se privatnim vlasništvom u kulturi, odnosno ohrabrenjem za formiranjem većeg broja privatnih muzeja i kolekcija, kako na lokalnom tako i na širem planu.

Pored uvodne reči priređivača Dimitrija Vujadinovića (*Balkankult*) i preseka tema koje se predstavljaju čitaocima, ređaju se radovi značajnih naučnih radnika i istaknutih pregalaca u kulturi. Uz akademika Dejana Medakovića koji analizira i uočava kompleksnost savremene muzeologije ali i poteškoće u radu privatnih muzeja u Srbiji, prof. dr Dragan Bulatović analizira kontekst baštine i kulture, pri čemu vidi kulturu koja nije nasledna već razvojna sa stalnom potrebom usavršavanja, tj. obrazovanja, mr Hristina Mikić analizira i prikazuje primere dobre prakse preduzetništva u kulturi u jednom broju zemalja u Evropi, dr Branko Krasojević u svom radu se bavi problematikom odnosa muzeja/zbirki i njihove uloge u razvoju turizma, sa posebnim akcentom na privatnim muzejima i njihovim značenjima u lokalnim sredinama, a Branislav Savić se bavi kreativnom ekonomijom i daje akcenat na posebnom emotivnom stanju koje se postiže kod posetilaca muzeja, odnosno na njihovim doživljajima. Dimitrije Vujadinović, Jelena Jeremić i Danica Radović iznose primere privatnih muzeja u Evropi i u Srbiji.

U ovom Zborniku, svi predstavljeni radovi otvaraju nova pitanja iz muzeologije kao discipline, odnosno muzeologije ne samo privilegovane nauke i primenjene struke, već oblasti od koje može da se živi i od koje može da se živi i u vremenu tranzicije u kojoj se država Srbija nalazi. Rad na promeni svesti društva i shvatanja muzeja vodio je kako Peter van Mensch kaže ka „drugoj muzejskoj revoluciji“ (Mensch 1992), ali od tada do danas muzeji su evoluirali i postali još složenije i potrebnije institucije u društvu i izrastanju novih generacija. Na žalost, u Srbiji ti procesi idu veoma sporo, a status privatnog još uvek nije vidljiv i dovoljno prihvaćen, što se vidi i iz problematizovanih tema koje čine okosnicu ove knjige.

S obzirom na to da su u srpskoj društvenoj (naročito muzeološkoj) stvarnosti publikacije ovakve orijentacije veoma retke, a problematika koju stavljaju u diskurs autori u ovom Zborniku je aktuelna, značajna i čini polaznu osnovu za pokretanje kulturne strategije u Srbiji posebno kada je reč o privatnim muzejima/kolekcijama, preporučujem je za publikovanje kako bi se šira i stručna javnost ohrabrila da u budućnosti priprema platforme za aktivnijim i intenzivnijim radom na formiranju i otvaranju privatnih muzeja.

Zbornik radova *Razvoj privatnih muzeja/kolekcija u Srbiji* smatram vrednim vodičem u kreiranju kulturne strategije u Republici Srbiji.

U Beogradu, 14.septembra 2013.

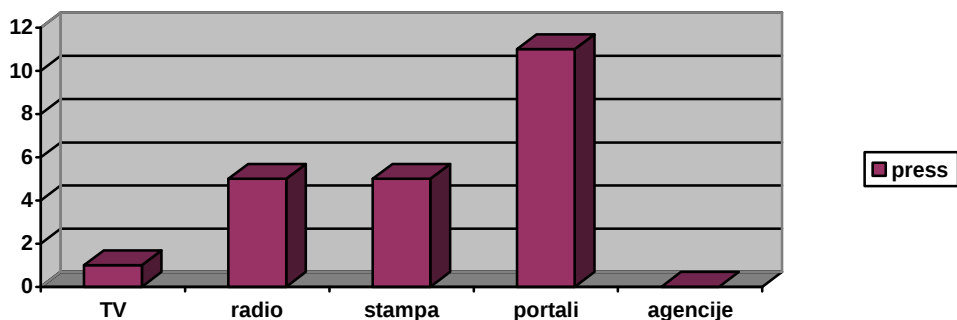
dr Vesna Marjanović, muzejski savetnik, vanr.prof.
Načelnik za proučavanje narodne kulture
Etnografski muzej u Beogradu

Medijska promocija teme

U cilju što bolje vizuelne i medijske prepoznatljivosti projekta urađen je poseban logo.

Jedan od ciljeva projekta bio je i medijska promocija teme i želja da se na taj način ostvari zadatak koji su organizatori postavili, a to je informisanje i edukacija šire populacije o društvenom, privrednom i razvojnom značaju privatnih muzeja i kolekcija dostupnih javnosti.

Medijska prisutnost

Posebno treba naglasiti da je ostvareno nekoliko gostovanja u elektronskim medijima i da su ovoj temi posvetili posebne emisije, odnosno tematski blokovi u programima namenjenim kulturnoj produkciji, kao što su: Sporovi u kulturi (60 minuta) II program radio Beograda, Emisija Kulture radio 202, Popodne Novosadske televizije

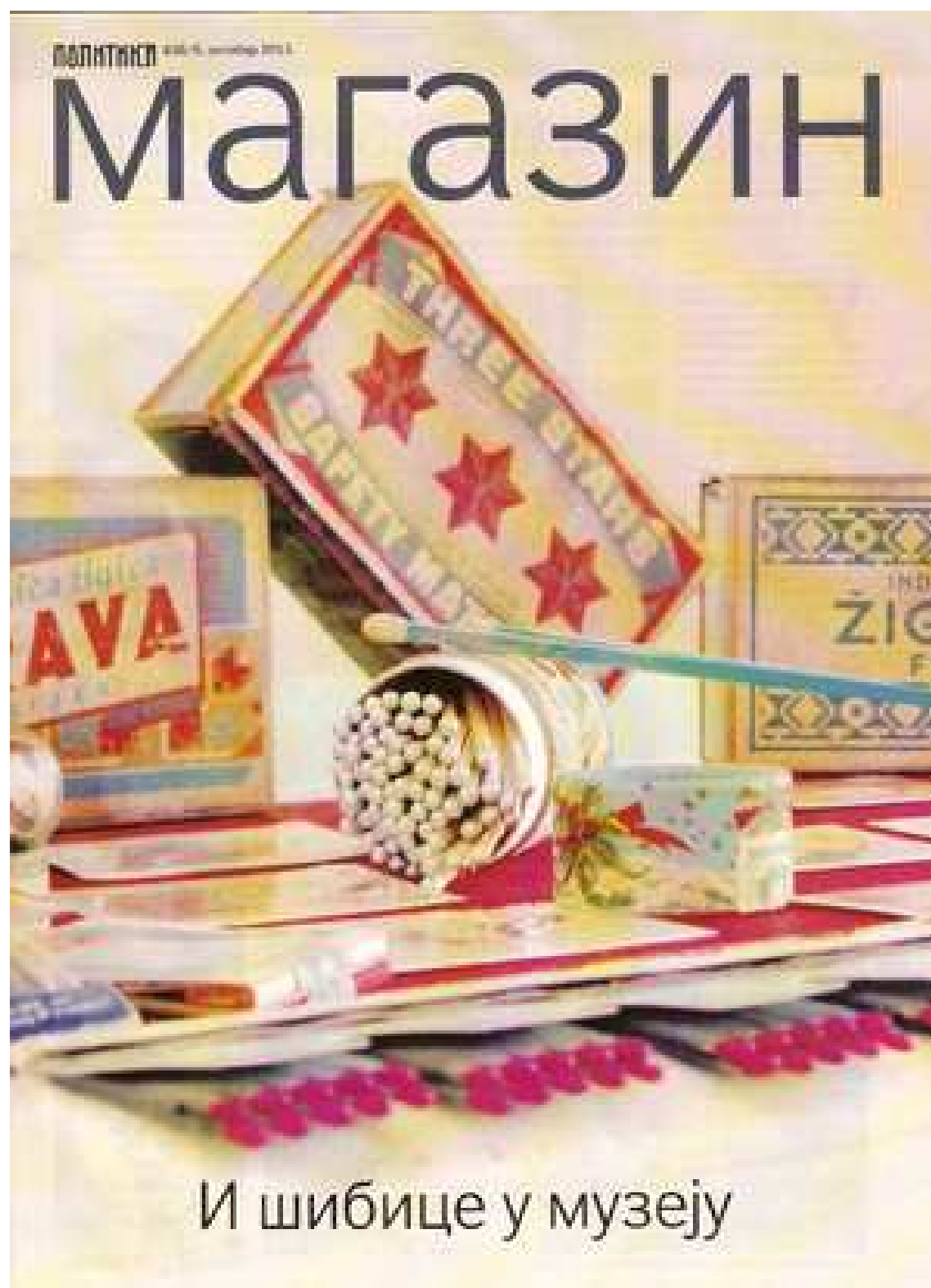
Značajan broj štampanih i elektronskih medija objavio je šire priloge i članke o održavanju radionica i samoj temi (Politika; Dnevnik, SEEKULT; NUNS, Naslovi. net, Media, Jugpress i mnogi drugi).

Posebno treba naglasiti Internet portale koji su preneli kompletnu informaciju o vremenu, mestu i širem objašnjenju tema radionice. Time je proširena ne samo informacija, već je i na posredan način šira publika upoznata sa problemima vezanim za autorska prava (Mreža kreativnih ljudi).

PRILOZI

1. Zbornik radova - Razvoj privatnih muzeja i kolekcija u Srbiji
2. Publikacija - Razvoj privatnih muzeja i kolekcija u Srbiji i Razvoj privatnih muzeja/kolekcija, osnova za mali/porodični posao i razvoj lokalnih ekonomskih resursa - Instrukivni vodič
3. Brošura – Vodič za preduzetnike – Kako da započnem biznis
4. Rezultati pilot istraživanja
5. Uvodne prezentacije predavača
6. DVD – baza podataka Privatni muzeji i kolekcije u Srbiji
7. CD – prikupljena foto dokumentacija
8. Pozivno pismo i program za okrugli sto i instrukivni seminar u Beograu
9. Spisak učesnika okruglih stolova i Instrukivnih seminara

Odgovorno lice

У витрини и хлеб и шибице

Истраживање наших стручњака показало је да постоји око 120 поставки и колекција чији су власници одлучили да их покажу јавности и тако споје традицију, културу и бизнис. Много успешније то одавно раде у белом свету

У Србији готово да нема детета предшколског или школског узраста које не зна за „најбољег пекара на свету“ Јеремију из Српског музеја хлеба у Пећинцима. Нимало случајно, јер Јеремија не само да деци објашњава како која машина ради, како се некада сејало и жњело, како је некад мешен и печен хлеб, већ заједно са њима меље жито, показује структуру брашна и чето меси векну. Другим речима, пружа им јединствени музејски доживљај, нешто што ће памтити до краја живота.

На основу истраживања наших стручњака, урађеног уз подршку Швајцарске канцеларије за сарадњу за Србију, дошло се до конкретног броја – у Србији постоји око 120 приватних колекција и музеја чији су власници спремни да их ставе на увид јавности. У њих је уткана љубав многих колекционара и често је реч о више генерација сакупљача и познавалаца тих предмета. Али, највећи проблем овог огромног блага, које не само што је вредност по себи, већ и подршка развоју туризма, образовања и најбољи пут за очување традиције, јесте то што приватне збирке и музеји готово уопште нису укључени у културни живот. Уз то ни њихов рад још није ни законски регулисан, а културна политика у

На хиљаде кутијица и палидрваца у Сремским Карловцима

Наслеђена колекција

Један од најнеобичнијих приватних музеја је музеј шибица Јасне Новак у Сремским Карловцима, данас у власништву њене пасторке сликарке Јоване Поповић-Бенишек. Реч је сасвим јединственој колекцији од око 25.000 експоната. Јасна Новак (1925–2002) била је глумица, доаматур, преводилац и колекционар, позната по многим улогама и повим преводима Вацлава Хавела на српски језик. Путујући од младости, прво уз оца академика Виктора Новака, почела је да сакупља шибице, а ове необичне кутијице стизале су јој и директно са фабричких трака у Француској, Белгији, Шведској, Шпанији, Јапану... Колекција је излагана на многим филуменистичким ревијама у Европи, а велики публицитет имала је изложба у Прагу 1968. године, као и у Галерији спомен-збирке Павле Бељански у Новом Саду.

Фото Јована Поповић-Бенишек

2 Посетиоци могу и да месе хлеб у Пећинцима

Србији, које готово и нема, не бави се тиме.

Својевремено је и сада почивши академик Дејан Медаковић, говорећи у Вуковој задужбини о овој теми рекао да су приватне колекције огроман неискоришћени фонд, читав блок културе који једноставно не живи, односно, живи на маргини неке наше стварности.

Нема помака

Од тада до данас у овој области се ништа није променило.

— Прошло је време када су музеји представљали само места за чување експоната. Одласци у

музеје више не представљају нешто за шта се опредељујемо само празником или викендом, већ је то свакодневна потреба. Зато светски музеји данас проширују програме, а вођени савременим начином живота мењају и време рада — каже културолог Димитрије Вујадиновић, координатор пројекта „Развој приватних музеја/колекција у Србији“, истраживач који се овом темом бави више деценија.

Шта то све Србија чува у својим приватним музејима и шта овај неискоришћени фонд може да допринесе својим власницима, локалној заједници, регији и земљи?

За почетак да поменемо тек неке: збирка скулптура у дрвету Радивоја Блечића Блеке, у Инђији, са 600 дела самог власника и аутора, свака у природној величини са темама претежно из животињског света; бонсаи парк у Врднику Марије Бугарски, збирка ретког биља и дрвећа са амбицијом да се ускоро отвори прави јапански врт; збирка антиквитета Десе Ђаконовић из Банатског Новог Села: старе фотографије, књиге, маркице, новац, стара документа и плакат, оружје и слични предмети са територије овог села и околине; збирка употребних предмета и лепих уметности Марије

Дондур на имању Визић надомак Бегеча, збирка препарираних животиња и птица Радивоја Јанчића из Новог Кнежевца, збирка народних ношњи Светозара Качара из Челарева са више од две хиљаде предмета тематски претежно усмерених на ношње и обичаје Босанаца до Првог светског рата; збирка ношњи Шокаца Еве Ковач из Бачког Моноштора; музеј дувана и ковачког заната Тибора Ковача из Телечке; збирка историјских предмета Дејана Крагића из Сремске Каменице, везаних за ватрогаштво, полицију и омладинске радне акције из периода Аустроугарске, Краљевине Ср-

Збирка етно предмета

У Музеју пчеларства

ВАШ ЛЕКАР

ОПШТА БОЛНИЦА

EUROMEDIK

Svi specijalistički pregledi i kompletna dijagnostika
Višegradska 20
011/3650-700, 2660-111
www.euromedik.rs
11311990-1

BEL MEDIC

Koste Jovanovića 87
011/309-10-00, 0-24h
www.belmedic.com
11311787-1

КАРДИОЛОГИЈА

SRCE PROF. DR MIJAT PROČIĆ

internista-kardiolog
Stanoja Glavaša 13/III-15
011/3226-798, 064/117-4446
11312150-1

ДЕРМАТОЛОГИЈА

EPIDERM

Dr Jegda Novković
Svetozara Markovića 52,
Beograd
362-0848
www.epiderm.rs
11311785-1

ФИЗИКАЛНА МЕДИЦИНА

PHYSICAL

Specijalistička ordinacija za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju
Prof. dr Olga S. Popović-Mladenović
Cetinjska 14
011/3243-890, 063/7412-684
www.physical.rs
11311794-1

ЛАБОРАТОРИЈЕ

BELLADONNA

Kosovska 16, Zemun
2615-515, 316-4657
www.belladonna.co.rs
11311795-1

СТОМАТОЛОГИЈА

BEL MEDIC

Koste Jovanovića 87
011/309-10-00, 0-24h
www.belmedic.com
11311787-2

НЕФРОЛОГИЈА

MIRKOVIĆ

spec. Ordinacija
Španskih boraca 32a/2
064/116-0169, 011/313-3543
11311786-1

УЛТРАЗВУК

ULTRAZVUK DR TRKULJIĆ

Bul. A. Čarnojevića 73,
Novi Beograd, Blok 24
011/301-64-94, 063/842-66-51
www.dr-trkuljic.com
11311793-1

НЕУРОЛОГИЈА

NEUROLOGIJA MediHelp

PRVI PRIVATNI CENTAR ZA GLAVOBOLJE I MIGRENE
CENTAR ZA VRTOGlavICE
Color doppler krvnih sudova glave i vrata

011/367-90-83
064/554-98-60
www.medihelp.co.rs
Beograd, Ulica Miloja Pavlovića 15
u ordinaciji i kod kuće

11311783-1

бије и Краљевине Југославије; збирке етно-предмета и етно-куће Ксеније Кувелић (Бачки Моноштор), Драгана Раушког (Ново Милошево), „Причајућа прошлост“ из Чоногље, етно-музеј „Богојевић“ из Титела, „Берам“ власника Драгише Радојчића из Мокрина, затим етно-кућа и збирка фолклора у Белом Блату, потом збирка старих експоната у Банатској Тополи колекционара Пала Ача...

Од сатова до старих инструмената

На списку приватних музеја/колекција у Србији су и збирка зидних сатова и антиквитета Недељка Мацура из Станишића, збирка историјских докумената Стојана Матића Пречанина из Делиблата, зооверт-парк природе „Мики“ из Колута, збирка

ловаца, већ поменути српски музеј хлеба из Пећинаца, и још два карловачка музеја – музеј куглофа и колача Катице Бибер Шнур и музеј шибица Јоване Поповић Бенишек, затим музеј кочија Ергеле Келебија, музеј магије власника и мађионичара Мирослава Вуковића Росија са Банстола на Фрушкој гори...

У Вршцу Иван Бабић, новинар, води сопствени музеј медија, у селу Пашрићу код Мионице колекционар Предраг Пеца Петровић има музеј камена, а у истом селу Пашрићу, на врху топ-листе необичних музеја и збирки је свакако колекција слепих мишева. Власник, чије име остаје засад у анонимности, већ скоро четири деценије брине о колонији слепих мишева у Рибничкој пећини, а има и 600 примерака препарираних животиња међу којима је и врста слепог миша

„вампира“. Реч је о малом слепом мишу ухваћеном у Панаму, доста опасном по људе јер се храни – људском крвљу, па се сматра да је овај примерак, док је живео у својој постојбини, попио за четири и по године чак 44 литре крви.

У Банатском Карађорђевоу Љубомир Кокановић има колекцију преслица са 170 ретких и веома старих експоната, у Београду Лидија Кошутић је власник колекције киндер играчака, Боровоје Вујић чувеног „Градића за децу“, а Драгиша Даутовић колекције цезаи за кафу. У Лозници су смештене две занимљиве колекције – музеј фудбала и колекција кравата, истог власника – Николе Сунтића, у Панчеву колекција макета бродова Зорана Миленовића, у Земуну колекција карикатура, као и колекција предмета из

мираног мајстора фотографије Боровоја Миросављевића са више од 20.000 фотографија.

Уносе много личног

Као изванредне уметничке збирке високог ранга познате су Вујићих колекција српске уметности 20. века коју у Београду води Вујићих фондација и музеј савремене уметности Мацура у Новим Бановцима.

У различитости тематских целина којима се баве ови приватни музеји и колекционари, а велики део њих овде нисмо успели чак ни да поменемо, много тога је заједничког: пре свега, сасвим је извесно да водити приватни музеј није лако. По речима једног од истраживача једном експерту, управљање музејем 50 одсто почива на љубави, страсти колекционара, 40 одсто

И кочије као експонати

фудбалских фотографија и значака Марка Надалина из Руме, збирка старих заната музеја технике Арпада Пеца из Сенте, зоо-парк „Коки“ из Инђије власника Славка Поповића, збирка школки и пужева Васка Радовића из Ашање, природњачка збирка „Засавица“ чији је власник резерват природе Засавица, музеј ватрогаста Небојше Панића из Београда, збирка одликовања и војних ознака Ненада Бјелоше из Панчева, природњачка колекција Равно Село власника Владимира Степанова, колекција фудбалских фотографија Миљана Блажовића из Старчева, колекција предмета од кованог гвожђа Шандора Бењака из Сомбора, колекција салашарских употребних предмета са Ченеја колекционара Љубомира Волића, колекција старих инструмената Јаноша Вребала из Чоке...

Још необичнији од ових несвакидашњих колекција су музеј пчеларства „Професор Јован 4 Живановић“ из Сремских Кар-

Музеј пчеларства

Музеј пчеларства професор Јован Живановић у Сремским Карловцима, један од првих и најпознатијих приватних музеја код нас, основан је 1998. године, мада је сама збирка доступна јавности још од давне 1968. године. Музејска збирка обухвата историју пчеларства, и то пре свега модерног пчеларства са експонатима од краја 18. века, кроз читав 19. и 20. век све до наших дана. Збирка музеја пчеларства професор Јован Живановић смештена је данас у наменски грађеној и пространој згради са четири велике просторије. Сама зграда је реплика старог здања-летњиковца, истовремено пударске и виноградарске куће професора Јована Живановића, прадеде и претка данашњих Живановића, из Великог Матеја покрај Сремских Карловаца.

Макета коју власник показује знатижељнима

Музеј ковачког заната

Африке и афричка нумизматика Бранка Најхолда.

Нови Сад има две богате колекције, једна припада свету савремене уметности и носи назив „The Iwano Project“, дизајнера и сликара Александра Педовића са радовима више од 270 академских уметника из 24 земље са свих континената, рађених на ручно прављеном јапанском папиру великог формата. Друга је колекција фотографија рено-

на машини, а тек десет одсто у тој рачуници чини – новац.

– Приватне збирке доста говоре о ономе ко их је створио, па се могу презентовати као својеврсна аутобиографија/аутопортрет самог колекционара. Наиме, кроз причу о предметима морамо сазнати и нешто о њему, о његовим сакупљачким поривима и мотивима, о његовом интересовању за одређене предмете и начинима како је до

njih dolazio, o tome zašto su ti predmeti njemu važni i o čemu сведоче, na osnovu kojih kriterijuma su ušli u zbirku... – кажу др Драган Булатовић и мр Мина Лукић, експерти у овом истраживању, из Центра за музеологију и херитологију Филозофског факултета у Београду.

За многе средине у Србији, пре свега мале градове и села у којима су смештене ове или неке друге колекције/приватни музеји неминовно се поставља питање да ли ти садржаји могу да постану замицај некоег будућег развоја и каквог-таквог економског просперитета? Другим речима, може ли се живети од развоја приватног музеја/колекције и како? На та питања покушавају да нађу одговор мр Христина Микић, др Драган Булатовић и др Бранко Красојевић. Кажу мале иницијативе се, обично, узимају као модели решења у економски безнадежним областима, где се сеоска пољопривредна домаћинства претварају у произвођаче туристичке понуде. То објашњава велики број приватних етно-кућа и етно-музеја.

– Домаћинства којима је економску перспективу убил

Музеј Мацура

неумољива кредитна трговина, унесе у нову, обично интимну историју, своје животно искуство и незаборављено наслеђе... – каже др Булатовић.

Мр Христина Микић наглашава да нови туризам, који омогућава шири приступ култури, укључује туристу у нешто експериментално, аутентично и интерактивно. А то никако не може да доживи у Лувру, Ермитажу или Гугенхајму, ма колико они били престижни и ексклузивни.

Истраживачи на пројек-

ту „Развој приватних музеја у Србији“ изнели су, између осталог, и низ конкретних рачуница које потврђују користи од музејског микробизниса за локалну заједницу у којој се налази приватни музеј или колекција. У пилот студији изводљивости коју је урадила мр Христина Микић за музеј играчака из Сремске Каменице види се да би уз једнократно улагање од 10.000 до 13.000 евра за 3.000 експоната и покривање почетних режијских трошкова од 3.000 евра годишње, изложена колекција за око шест месеци била самоодржива, а секундарни приходи заједнице између 300.000 и 400.000 евра годишње. Да би се то остварило, приватни музеји морају бити отворене, модерне институције које подстичу локално становништво на креативно учешће, стручњаке и привреду на пројекте, потребна је сарадња са институцијама, уметницима и појединцима не само из Србије већ и из околних земаља на пројектима који повезују културу, туризам и локалне заједнице.

А да је то све могуће говори вишедеценијски пример регио-

на Ајфел у Немачкој. Ајфел, са својим јединственим културним профилом, налази се између европских метропола Ахена, Келна, Кобленца (Немачка) и Луксембурга. У региону активно ради више од 40 малих приватних музеја и сви се налазе у мањим местима и селима. Управо на њиховој разноликости и бројности створен је бренд региона.

Посебно је занимљиво да је на основу професионалних анализа ових приватних музеја направљен стратешки план туризма у Ајфелу, и осигурано сваком појединачном пројекту да допринесе развоју туризма. Десет округа и 53 општине су учествовале у одлучивању о маркетиншкој стратегији за циљне групе. И ништа необично – успели су. Ајфел је данас познат као регион чуда природе Ајфел-Ардени, као потрошачки регион, регион активности и здравља и као Ајфел – регион културе.

Нема сумње да би и Србија са својим приватним музејима и колекцијама могла да оствари развој сличан немачком Ајфелу. Али...

Даница Радовић

Doc. dr Petar Otašević
Direktor Kardiovaskularnog istraživačkog centra,
Institut za kardiovaskularne bolesti Dedinje, Beograd
i Medicinski fakultet Univerziteta u Beogradu

Imate problema sa holesterolom i cirkulacijom?

Sve one koji se bore protiv povišenog holesterola, koji donosi veliki rizik da obole od infarkta miokarda i šloga, obradovaće rezultati istraživanja kanadskih naučnika koja su pokazala da ulje antarktičkih račića značajno smanjuje nivo masnoće i šećera u krvi.

A preparat **Save oil**, koji se dobija iz ulja antarktičkih račića, poboljšava protok krvi u mozgu, snižava rizik od moždanog udara i smanjuje holesterol. Ispitivanja su pokazala da **ulje račića** **ukupan holesterol smanjuje za 14 procenata, loš (LDL) za 36, dok se istovremeno koncentracija dobrog (HDL) podiže za čak 43 posto**, što je izuzetno, jer do sada nijedan preparat nije postigao tako dobre rezultate u podizanju nivoa holesterola koji ima zaštitnu ulogu krvnih sudova.

Ovi podaci jasno govore o značajnom mestu koji ulje račića može imati u sprečavanju nastanka infarkta miokarda i šloga. Ono što posebno treba naglasiti jeste da je **Save oil**

100% PRIRODNO
Upotreba: 1 kapsula dnevno

u svim apotekama

Ostale sledeće na redu i ljudare ne smogu da koriste ovaj proizvod

potpuno prirodni preparat sa izuzetno povoljnim bezbednosnim profilom, izjavio je doc. Dr Petar Otašević, direktor kardiovaskularnog istraživačkog centra, Dedinje.

11312157-1

www.saveoil.rs **011/3073-901**

MESEČNA PRETPLATA 1990,- DIN.

Dugme spasa

- Zdravstvene krize
- Padovi
- Usamljenost
- Dezorijentacija
- Zaboravnost
- Ne možete do telefona

Jedan pritisak na dugme spasa i rešenje problema je na putu.

Mi brinemo o onima koji su brinuli o Vama!

Non stop: KONTAKTA Teleasistencija
011/3287 183
www.kontakta24.com

11312095-1

СЕМИНАР У МУЗЕЈУ ПЧЕЛАРСТВА У СРЕМСКИМ КАРЛОВЦИМА

Приватне колекције као бизнис

„Развој приватних колекција /музеја основа за мали породични посао“ назива је једнодневни инструктивни семинар који ће данас од 10 сати бити одржан у Музеју пчеларства Јован Живановић, Улица митрополита Стратимировића 86 у Сремским Карловцима. Семинар је део пројекта којим се тежи да сви они који имају намеру да своје колекције ставе

на увид јавности, али и они који су то до сада урадили, добију конкретну излагачку и организационо-финансијску стручну помоћ и постану доступни јавности.

На семинару ће говорити проф. др Драган Булатовић из Центра за музеологију и херитологију Филозофског факултета у Београду, руководица матичне службе у Музеју Војводине др

Илија Комненовић, самостални саветник у Министарству привреде Данијела Вићентијевић, економиста Бранислав Савић, дизајнер Александар Пековић, новинар „Политике“ Даница Радовић, директор Балканкулт фондације и координатор пројекта Димитрије Вујадиновић и власник Српског музеја хлеба Слободан Јеремић. **З. Мл.**

СТРУЧНИ СКУП У СРЕМСКИМ КАРЛОВЦИМА О РАЗВОЈУ ПРИВАТНИХ МУЗЕЈА

Колекције чекају закон

Музеј пчеларства породице Живановић у Сремским Карловцима, недавно је био место на ком је одржан инструктивни семинар о развоју приватних музеја и колекција у Србији. Јединствен у Србији по много чему, а пре свега по трајању и тематички заиста је био идеално место за један такав скуп на ком су они који имају намеру, али и они који су већ своје приватне колекције ставили на увид јавности из Новог Сада, околине и Срема, могли да чују како да од тога направе мали породични бизнис. Искуство Жарка Живановића у вођењу Музеја пчеларства, који постоји 45 година, и који свакодневно обилазе туристи, свакако је за оне који тек желе да крену таквим путем, више него драгоцено.

А подаци до којих је дошла група експерата, уз подршку Швајцарске агенције за сарадњу - СДЦ, говоре да у Србији постоји око 120 приватних колекција и музеја чији су власници спремни да их ставе на увид јавности. Те колекције се тематски крећу од старих и ретких уметничких дела до различитих збирки предмета за свакодневну употребу. У њих је уткана љубав многих колекционара, често је у њиховом стварању учествовало више генерација сакупљача и познавалаца тих предмета. Највећи проблем овог огромног блага, које не само што је вредност по себи, већ и огроман ресурс за развој туризма, образовања и културе, и најбољи пут за очување традиције, је у томе што приватне збирке, колекције и музеји готово уопште нису укључени у културни живот. Уз то њихов рад још увек није ни законски регулисан, а културна политика у Србији, које готово и нема, не бави се тиме.

Историја пчеларства маме туристе

- Прошло је време када су музеји представљали само места за чување експоната - каже координатор пројекта „Развој приватних музеја/колекција у Србији“, истраживач који се овом темом бави већ више деценија, Димитрије Вујадиновић. - Савремени музеј јесте стварни, али и виртуелни простор у који људи желе да уђу, да крену на пут истраживања и открића, емотивног доживљаја, као део свакодневне животне потребе. Одласци у музеје више не представљају нешто за шта се одређујемо само празником или викендом, већ је то свакодневна потреба. Многи светски музеји данас не само да проширују програме, креирају посебне едукативне и породичне програме, већ вођени савременим начином живота мењају и уобичајено време рада.

Оно што се намеће као једно од питања јесте да ли се може живети од развоја приватног музеја или колекције и како. Истраживачи на пројекту „Развој приватних музеја/колекција у Србији“ изнели су низ конкретних рачуница које потврђују користи од музејског микробизниса за читаву локалну заједницу у којој се налазе приватни музеји и колекције.

Да би се то остварило, приватни музеји морају бити отворене, модерне институције које подстичу локално становништво на креативно учешће, стручњаке и привреду на пројекте, а потребна је и сарадња са институцијама, уметницима и појединцима не само из Србије већ и из околних земаља на пројектима који повезују културу, туризам и локалне заједнице.

Текст и фото:
З. Милосављевић